

ANALIZA RYNKU TURYSTYCZNEGO TUNEZJI

Anna Tracz

TiR IV/ Dz

Gr. ORT 3

Kraków 2009

Wstęp	3
I. Tunezja – Wprowadzenie	4
1.1. Informacje ogólne	4
1.2. Klimat i roślinność	4
1.1. Historia i ustrój polityczny	6
1.2. Gospodarka	6
II. Uwarunkowania rozwoju turystyki	7
2.1. Ogólne atrakcje turystyczne Tunezji	7
2.2. Dostępność komunikacyjna	10
2.3. Baza noclegowa	11
III. Rynek recepcji turystycznej Tunezji	12
3.1 Znaczenie Tunezji w międzynarodowym ruchu turystycznym .	14
3.2 Turystyka w Republice Tunezyjskiej	14
3.2.1 Rozwój turystyki i jej rola w gospodarce kraju	14
3.2.2 Charakterystyka narodowościowa i społeczna turystów	16
3.2.3 Układ regionalny i typy turystyki w Tunezji	19
IV. Rynek emisji turystycznej Tunezji	21
4.1 Turystyka krajowa	21
4.2 Turystyka zagraniczna	22
V. Polska i Tunezja - powiązania i współpraca rynków turystycznych.....	24
5.1 Polscy turyści w Tunezji	24
5.2 Przyjazdy Tunezyjczyków do Polski	27
5.3 Współpraca polsko-tunezyjska w zakresie rozwoju turystyki...	28
VI. Strategia rozwoju turystyki tunezyjskiej	30
Podsumowanie	32

WSTĘP

Usługi turystyczne to sektor rozwijający się bardzo dynamicznie. Jego rozwój następuje na skutek wzrostu zamożności społeczeństw, zwiększenia ilości czasu wolnego, a także rozwoju infrastruktury. Spośród wielu regionów turystycznych na świecie, jednym z najlepiej zagospodarowanych i najczęściej odwiedzanych przez turystów jest region basenu Morza Śródziemnego z Francją, Hiszpanią i Włochami na czele. Od dłuższego czasu jednak obserwowany jest wzrost zainteresowania turystów południową częścią tego basenu, tj. krajami położonymi w Afryce Północnej. Tunezja obok Egiptu i Maroka stanowi jeden z najważniejszych celów podróży w północnej części tego kontynentu. Z uwagi na rosnącą rolę tego kraju w światowej turystyce interesujące wydaje się przedstawienie analizy rynku turystycznego na jego obszarze.

W niniejszej pracy zostaną przybliżone podstawowe informacje na temat Tunezji, jej gospodarki oraz warunków rozwoju turystyki na terenie tego kraju. Przeanalizowana zostanie również turystyka przyjazdowa w Tunezji i kierunki jej dalszego rozwoju oraz proponowane strategie promocyjne. Istotną kwestią wydaje się też rynek emisji turystycznej Tunezji i odkrycie preferencji Tunezyjczyków w związku z destynacjami turystycznymi. W pracy przedstawiona zostanie również istotna w obliczu tak dużego zainteresowania turystów polskich Tunezją rozwijana współpraca Polski z Republiką Tunezyjską.

I. Tunezja - wprowadzenie

1.1. Informacje ogólne.

Republika Tunezyjska to państwo zajmujące powierzchnię 163,6 tys. km², może być ona porównywana pod względem wielkości do połowy Polski. Kraj ten zamieszkuje 10,2 mln ludności a na 1 km² przypada 60,6 osób. Stolicą Tunezji i jednocześnie największym miastem jest Tunis liczący 2,0 mln mieszkańców. Do największych miast należą Safakis, Bizerta i Kabis. Ponad 98% ludności stanowią Arabowie i Berberowie. Pozostałą część społeczeństwa tworzą Francuzi, Włosi i przedstawiciele innych narodów. Tunezja graniczy z Algierią i Libią. Od strony północnej i wschodniej, na odcinku 1148 km naturalną granicą jest Morze Śródziemne.

W północnej, górzystej części Tunezji wznoszą się dwa równoległe pasma Atlasu. Są to Atlas Tellski oraz Atlas Saharyjski, z najwyższym szczytem Tunezji – Dżabal Chambi 1544m n.p.m. W jego rejonie utworzono park narodowy. Te dwa łańcuchy górskie rozdziela głęboka dolina rzeki Madżerdy, wpadającej do Zatoki Tunisu. Środkowy bieg tej rzeki jest zarazem najżyźniejszym regionem w Tunezji. W kierunku południowym natomiast góry przechodzą w pustynne i stepowe wyżyny i wzgórza. W części środkowej znajdują się rozległe, bezodpływowe obniżenia, których dno wypełniają słone jeziora zwane szottami. Latem są suche z wykrystalizowanymi osadami soli, zimą zmieniają się w bagna. Największą natomiast niecką jest Szott al.-Dżarid. W tym rejonie znajdują się też depresje, dochodzące nawet do głębokości -23 m. Na południu kraju rozciągają się pustynie Sahary, m. in. część Wielkiego Ergu Wschodniego. Linia brzegowa Tunezji jest dobrze rozwinięta, posiada wiele lagun. W łód wcinają się trzy duże zatoki: Tunisu, Hammamet i Kabis, zwana też Małą Sytrą. Największą wyspą jest Dżerba.

1.2. Klimat i roślinność

Tunezja leży na północy w strefie klimatu podzwrotnikowego o odmianie śródziemnomorskiej. W pozostałej części kraju dominuje klimat zwrotnikowy suchy. W południowej części klimat pustynny. Średnia temperatura stycznia wynosi od 9 do 11°C. Na obszarze Tunezji odnotowuje się również temperatury ujemne, rekordową zanotowaną

Mapa Tunezji

Źródło: http://www.travelway.pl/przewodnik/Tunezja/tunezja_mapa.gif

temperatura zanotowana w Tunisie to natomiast 48°C a w Kafsie 53°C. Na północnym wybrzeżu średni opad roczny wynosi od 400-600 mm, w górach Atlasu Telskiego średnie opady wynoszą od 1000-1500 mm, w środkowej oraz południowej części kraju około 100 mm. Na terenie Wielkiego Ergu Wschodniego charakterystyczny jest wiatr lokalny zwany sirocco. Na obszarze Tunezji występują w większości rzeki okresowe i bardzo silne wahania stanów wody. W północnej części kraju występują gatunki roślinności śródziemnomorskiej. Na obszarach nizinnych kiedyś występowały wiecznie zielone lasy twardolistne, dziś są to obszary z gatunkami roślinności krzewiastej np. makia. W środkowej części kraju spotykamy trawiaste lub płożunowe półpustynie. W części południowo-zachodniej przeważa roślinność pustynna. Na obszarze solnisk występują halofity. Lasy stanowią 4% powierzchni kraju. Na obszarze gór Madżarda istnieje zachowany las z dębem korkowym, natomiast w Górach Tunezyjskich z dębem ostrolistnym oraz z sosną alpejską. W Tunezji istnieje kilka parków narodowych oraz rezerwatów przyrody, największe z nich to Aszkal i Dżabal Bu Hedma.

1.3. Historia i ustrój polityczny.

W 814 p.n.e. Fenicjanie założyli Kartaginę (obecnie przedmieścia Tunisu), która po latach świetności i rywalizacji z Rzymem została kompletnie zniszczona w wyniku trzeciej wojny punickiej w 146 p.n.e. Prowincja rzymska "Africa" ze stolicą w Kartaginie stała się spichlerzem Rzymu i przeżywała kolejny okres rozkwitu aż do upadku Cesarstwa. Po okresie rządów Bizancjum, w efekcie prób opanowania Afryki przez Arabów, w 670r. został założony Kairuan jako baza ekspansji islamu. Od 800 r. rządziło tu wiele dynastii, między innymi Hafsydzi, aż do 1574 r., kiedy kraj został włączony do Imperium Osmańskiego. W 1881 r. rozpoczął się okres protektoratu francuskiego i trwał do 20 marca 1956 kiedy to Tunezja odzyskała niepodległość. Rok później została proklamowana republika i na czele państwa stanął Habib Bourgiba. Dnia 7 listopada 1987 r. prezydentem został Zin Al-Abidin Ben Ali.¹

Republika Tunezji jest krajem o systemie prezydenckim i dominacji jednej partii politycznej - Zgromadzenia Demokratyczno-Konstytucyjnego. Konstytucja republiki powstała w 1959 r., a modyfikowana była w 1988 roku. Głową państwa jest prezydent, wybierany w powszechnych wyborach na pięcioletnią kadencję. Parlament składa się z dwóch izb. Władzę wykonawczą sprawuje rząd z premierem na czele, który jest powoływany przez prezydenta Republiki. Obecnie w polityce zagranicznej Tunezja zajmuje umiarkowaną, niezaangażowaną pozycję. W polityce wewnętrznej kraj stara się kłaść nacisk na większe otwarcie polityczne społeczeństwa. Tunezja jest podzielona na 24 gubernatorstwa zwane wilajami. Gubernatorstwa dzielą się dalej na łącznie 262 dystrykty, a te z kolei na mniejsze gminy.

1.4. Gospodarka

Główne gałęzie gospodarki to: rolnictwo, przemysł wydobywczy, przemysł naftowy, turystyka, przemysł odzieżowy. W ciągu ostatnich 10 lat zmalała protekcja państwa nad gospodarką, wzrósł natomiast udział sektora prywatnego. W dużym stopniu uproszczono system podatkowy, a w latach dziewięćdziesiątych wzrost gospodarczy rzeczywisty osiągał średnio 5%. Wzrost handlu i turystyki w dużym stopniu przyczyniła się do równomiernego wzrostu gospodarczego. 1 marca 1998 roku weszło w życie

¹ Tunezja [on line] [dostępne 3.05.2009]. Dostępne w Word Wide Web: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Tunezja>

porozumienie o stowarzyszeniu Tunezji z Unia europejską. Porozumienie to zawiera znoszenie przez Tunezję ograniczeń handlowych dla Unii Europejskiej. Głównym celem ma być pozyskiwanie inwestycji firm zagranicznych, dalsza prywatyzacja, jak również liberalizacja przepisów dotyczących inwestycji.²

Tunezja jest krajem rozwijającym się . Rok 2006 był rokiem ponownego przyspieszenia wzrostu gospodarczego Tunezji (5,3% w stosunku do 4,3% w roku 2005). Na tle koniunktury światowej Tunezja prezentuje się korzystnie (wzrost gospodarczy na świecie - ok. 5%, w krajach UE - poniżej tej średniej, natomiast w krajach *emerging markets* - wzrost PKB przekracza 5%). Nastąpił około 3% wzrost produkcji przemysłowej (ok. 30 % PKB) a wyniki rolnictwa (12,3% PKB) były nieco lepsze niż w roku ubiegłym (wzrost o 2,5%). W 2006 r. Tunezja pozostaje drugim eksporterem oliwy z oliwek i czwartym producentem na świecie w tym względzie. Produkt krajowy brutto Tunezji wyniósł prawie 41 mld TND. Wysoką dynamiką wzrostu charakteryzowały się usługi, w tym szczególnie telekomunikacja, transport i turystyka. Jeśli chodzi o sektor turystyki (blisko 6% PKB), ilość turystów zwiększyła się o 2,7% (liczba 6,6 miliona turystów), a o 6,3% wzrosły wpływy z turystyki. Wpływy z turystyki za 2006 osiągnęły 2,7 mld dinarów (1,7 mld EUR).

Słabościami gospodarki tunezyjskiej są: wysokie i w zasadzie niemalejące bezrobocie (według oficjalnych danych na poziomie 14,2 %, według MFI – ok. 20%) rosnące zadłużenie przedsiębiorstw i ludności, niepokojąco wysoki dług publiczny, jak również wysoki i rosnący udział w budżecie państwa. Dla pozyskania inwestycji zagranicznych, Tunezja powinna kontynuować prywatyzację i zliberalizować przepisy dotyczące inwestycji.³

II. Uwarunkowania rozwoju turystyki.

2.1. Główne atrakcje turystyczne Tunezji

Stolica kraju, **Tunis**, pełni rolę centrum gospodarczego i kulturalnego kraju. Zamieszkuje go prawie 1,9 mln osób. Nowoczesna architektura znakomicie harmonizuje tu ze starym arabskim miastem – Mediną, bogatą w wiele zabytkowych meczetów, m. in.

² Tunezja. Oprac. Adam Zakrzewski, uaktualniła Izabela Szybilska [on line] [dostęp 1.05.2009]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.arabia.pl/content/view/282244/81/>

³ www.klub-eksportera.futuro.info.pl

Wielki Meczet Az-Zajtuna z VIII wieku. W Tunisie znajduje się jedno z najważniejszych muzeów w Afryce – Muzeum Bardo, ze wspaniałymi zbiorami rzymskich mozaik, liczących 2 tysiące lat. Inne ciekawe obiekty to pałac Osmana, meczet Hamuda Paszy i Muzeum Sztuki Islamskiej. W pobliżu Tunisu wyróżnia się swoją urodą miasto artystów – **Sidi Bu Said**. Charakterystyczna jest tam atmosfera, pełna elegancji i spokoju.

Nieopodal stolicy znajdują się ruiny zniszczonej przez Rzymian **Kartaginy**. Założona w 814 r. p. n. e., przez ponad 6 wieków była potężnym państwem. Po odbudowaniu stała się stolicą prowincji rzymskiej w Afryce. Znajdują się tam zabytki z okresu punickiego czy rzymskiego, z amfiteatrem, termami i akweduktem. Zabytki starożytności znajdują się też w **Dugga, Subajtila, Bulla Regia czy El-Dżem**. Koloseum w El-Dżem jest drugim co do wielkości po Rzymie

Koloseum w El-Dżem

Źródło: <http://www.travelway.pl/przewodnik/Tunezja/tunezja.jpg>

Na północnym wybrzeżu ważnym ośrodkiem turystycznym jest **Bizerta**, ze starym portem otoczonym arabską mediną. Stamtąd już niedaleko na Przylądek Biały, skrajny północny punkt Afryki. Niezwykle atrakcyjne dla turystów są miasta **Susa i Safakis**, z arabskimi meczetami, placami i starymi dzielnicami. Susa posiada interesujące muzeum z bogatymi zbiorami mozaik i chrześcijańskie katakumby z okresu rzymskiego.

W Tunezji znajduje się jedno ze świętych miejsc islamu, **Kairuan**, posiadające obok walorów wypoczynkowych także bogate zabytki sztuki arabskiej, m. in. Warowny klasztor muzułmański z VII wieku oraz wielki cmentarz wyznawców islamu z licznymi grobami marabutów. Miasto słynie także z rzemieślniczej produkcji dywanów. Najbardziej znane kąpielisko i zarazem najstarszy tunezyjski ośrodek wypoczynkowy to **Hammamet**, leżący na przylądku Ras-at-Tib. Kurort ten nazywany „miastem jaśminu”

posiada szeroką, 8-km plażę, stylowe, nowoczesne hotele, urządzenia rekreacyjne, pola golfowe. Taka infrastruktura pozwala na uprawianie rozmaitych sportów wodnych. Przy głównej ulicy miasta znajdują się liczne restauracje, kawiarnie z pięknymi tarasami oraz domy handlowe. W mieście znajduje się również muzeum sztuki, w którym wystawione są tradycyjne stroje ślubne. Warta obejrzenia jest też starsza część miasta – medina.

Dżerba i Półwysep Bon

Źródło: <http://tunezja.org.pl/bon>

Niezwyczajnie atrakcyjnym terenem wypoczynkowym jest też wyspa **Dżerba**. Jest ona największą wyspą Afryki Północnej, położoną u wschodnio-południowych wybrzeży Tunezji w pobliżu granicy z Libią. Dżerba mierzy ok. 812 km² powierzchni, w najszerszym miejscu liczy ok. 28 km. Posiada przepiękne, rozległe, piaszczyste plaże, rozciągające się na ok. 130 km. Największymi miastami wyspy są Houmt Souk i Midoun. Wyspa połączona jest z lądem około 7-kilometrowej długości groblą pamiętającą jeszcze czasy Rzymian. Na wyspę łatwo się dostać także drogą powietrzną, gdyż w pobliżu Houmt Souk znajduje się międzynarodowe lotnisko Mellita.

Port el Kantaoui to bardzo luksusowy kurort dla turystów wymagających i o zasobnych portfelach. Jego największą atrakcją jest duża przystań jachtowa, którą otaczają drogie restauracje i wiele sklepów z upominkami. Miasto to słynie również z doskonałych, otoczonych gajami oliwkowymi pól golfowych. Kolejną atrakcją jest wspaniała, długa piaszczysta plaża, przy której usytuowane są najlepsze, pięciogwiazdkowe hotele w Tunezji. Te wszystkie atrakcje i tętniące nocą życie powoduje, iż jest to najchętniej odwiedzane miasto.

Port el Kantaoui

Źródło: <http://tunezja.org.pl/Sousse>

Surowy krajobraz Sahary urozmaicają, rosnące zazwyczaj przy oazach, kolonie palm daktylowych. Najważniejsze ośrodki turystyczne w pd. części kraju to **Hafska, Nefta, Tozer i Kabis**. W niektórych oazach wybudowano luksusowe hotele. Będąc w tym rejonie Tunezji warto odwiedzić osadę **Matmata**, gdzie w wydrążonych w skałach domach mieszka ludność berberyjska. Południową część kraju zwiedza się często jeepami. Jest to doskonały sposób na poznanie pustynnej części Tunezji.⁴

Wiele wymienionych powyżej obiektów możemy odnaleźć na Liście Światowego dziedzictwa UNESCO. Pierwszy z nich, Medyna w Tunisie pojawiła się na niej już w 1979 roku, w tym samym roku na liście pojawiły się Wykopaliska Archeologiczne w Katraginie i Amfiteatr El Dżem. W roku kolejnym na liście znalazł się Park Narodowy Aszkal, a na przełomie 1985/1986 roku miasto punickie Kerkouane i jego nekropolia. Przedostatnie dwa obiekty trafiły na listę w 1988 roku i były to: Medyna w Suzie i jedno z czterech świętych miast islamu Kairuan. Osada Dougga położona na szczycie Gór Tebersuk to ostatni obiekt tunezyjski z Listy UNESCO, umieszczony na niej w 1997 roku.⁵

2.2. Dostępność komunikacyjna.

Sieć drogowa i kolejowa w Tunezji jest dobrze rozbudowana, chociaż niektóre odcinki wymagają już modernizacji. Dane z 2004 roku dotyczące sieci drogowej Tunezji ukazują, iż w całości liczy ona 18 997 km, w większości są drogi utwardzone ich długość

⁴ Kraje pozaeuropejskie : zarys geografii turystycznej. Pod red. Zygmunta Kruczka. Kraków: Proksenia. 1997, s.37.

⁵ Tunezja, „Polska Gazeta Turystyczna”, 1999, nr 11, s.18

liczy 12 424 km, natomiast długość nieutwardzonych to 6 573 km. Ponad połowa turystów (ok. 55%) przybywa do tego kraju drogą powietrzną. Są to głównie goście z Europy i Ameryki. Najważniejsze porty lotnicze Tunezji to Tunis, Safakis, Dżerba, Monastyr, Tauzar i Tabarka a linie lotnicze to Tunisair, Tuniter, Nouvelair oraz Karthago Airlines. Na międzynarodowe porty lotnicze Tunezji przylatują klienci wielu biur podróży i dużych touroperatorów. Wymienić tu można między innymi: Neckermann, TUI, Triada, Scan Holiday. Około 40% turystów, głównie obywateli państw sąsiednich, przyjeżdża samochodami. Połączenia promowe z portami w Europie, ze względu na czas podróży, nie odgrywają większej roli. Sprawna jest także komunikacja autobusowa, ale najlepiej można po Tunezji podróżować dużymi taksówkami, tzw. louage, które kursują na ustalonych trasach między miastami.⁶

2.3. Baza noclegowa.

Większość tunezyjskiej bazy noclegowej to hotele o dość wysokim standardzie. Wysokość większości z nich nie przekracza zazwyczaj kilku kondygnacji. Hotele w Tunezji są bardzo związane z wypoczynkiem na plażach, dlatego też największa ich liczba zlokalizowana jest w kurortach nadmorskich. Większość hoteli budowana jest w architekturze arabskiej, która charakteryzuje się przepychem i daje hotelom wygląd orientalnych pałaców. Najlepsza infrastruktura turystyczna jest na wybrzeżu Morza Śródziemnego oraz w dużych miastach, rozwiniętych pod względem turystycznym i gospodarczym.

Z przedstawionych poniżej wyliczeń wynika wyraźnie, że przyrost liczby hoteli w Tunezji ma dość dynamiczne tempo. Największy wzrost dotyczy klasy obiektów luksusowych – hoteli 5-gwiazdkowych. Pod względem liczebności nadal dominują jednak obiekty klasy średniej – hotele 3-gwiazdkowe. Hotele o niższym standardzie – 1 i 2-gwiazdkowe wykazują stabilną pozycję bez tendencji wzrostowej.

⁶ Kraje pozaeuropejskie : zarys geografii turystycznej. Pod red. Zygmunta Kruczka. Kraków: Proksenia. 1997, s.37

Tab.1. Liczba obiektów noclegowych w Tunezji

	2000 r.	2001 r.	2002 r.
Hotele 5*	20 121	21 167	24 156
Hotele 4*	51 209	55 894	62 649
Hotele 3*	77 007	77 399	78 196
Hotele 2*	22 640	22 419	22 627
Hotele 1*	2 995	2 965	2 965
Bungalowy	11 219	13 507	12 087
Pensjonaty	1 176	1 242	1 340
Bezklasowe	11 086	11 012	10 229
Razem	197 453	205 605	214 319

Źródło: „Rynek Podróży” wrzesień 2004 – „Polacy w Tunezji”

III. Rynek recepcji turystycznej Tunezji.

3.1. Znaczenie Tunezji w międzynarodowym ruchu turystycznym.

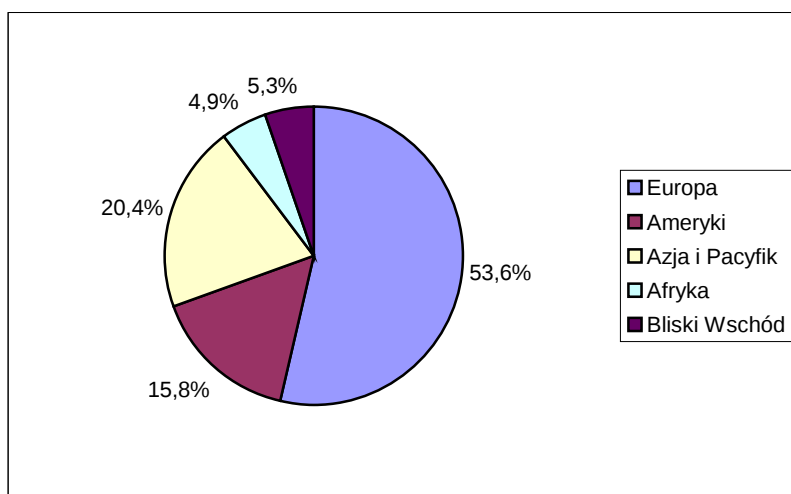
Obecnie w statystykach WTO wyodrębnia się sześć regionów turystycznych, a mianowicie: europejski, amerykański, afrykański, środkowo-wschodni oraz wschodniej Azji i Pacyfiku. Regiony te są z kolei podzielone na mniejsze jednostki, tzw. subregiony. Tunezja umiejscowiona jest w regionie afrykańskim, a dokładniej w Afryce Północnej.

Pomimo znacznej atrakcyjności turystycznej, Afryka nigdy nie zajmowała znaczącej pozycji na rynku turystyki międzynarodowej. Obecnie jej udział w światowych przyjazdach wynosi 4,9%, zaś udział dochodów jest jeszcze mniejszy i nie przekracza 3,3%. Wyjątkową i stabilną pozycję w turystyce międzynarodowej zajmuje Europa, skupiająca 53,6% przyjazdów i 50,6% dochodów. Pozytywną informacją jest jednak fakt, że średni roczny przyrost liczby turystów odwiedzających Afrykę wynosi aż 6,9% przy średnim przyroście 4,1% dla świata. Świadczy to więc o zdobywaniu przez kontynent afrykański coraz większej popularności wśród turystów i potrzebie dalszego rozwoju usług turystycznych w tym regionie. Najwyższym przyrostem odznaczył się Bliski Wschód – 10% oraz Azja i Pacyfik – 7,8%.

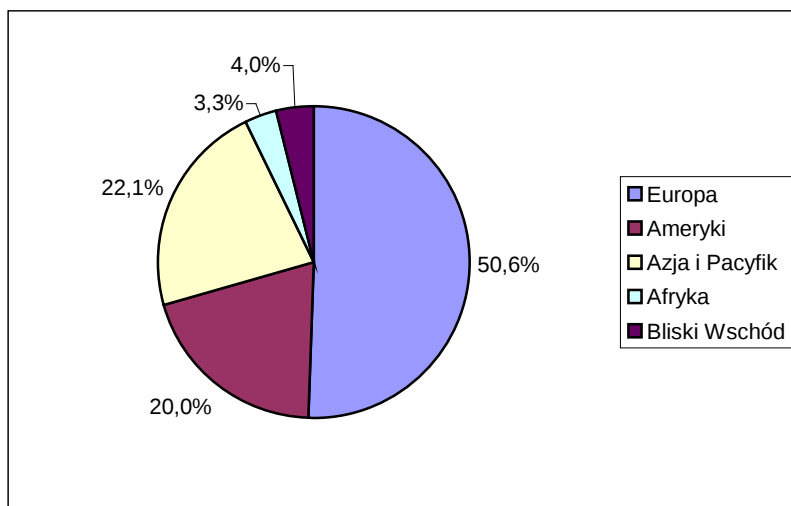
Tab.2. Udział kontynentów w światowym rynku turystycznym.

REGION	PRZYJAZDY TURYSTÓW (mln)			UDZIAŁ W RYNKU (%)	WPŁYWY W USD			UDZIAŁ W RYNKU (%)
	2005	2006	2007	2007	2005	2006	2007	2007
Świat	803	847	903	100	676	742	856	100
Europa	440,3	462,2	484,4	53,6	348,8	377	433,5	50,6
Ameryki	133,4	135,8	142,5	15,8	145,2	154,1	171,2	20
Azja i Pacyfik	154,6	167	184,3	20,4	134,4	156,6	188,9	22,1
Afryka	37,4	41,4	44,4	4,9	21,7	24,6	28,3	3,3
Bliski Wschód	37,8	40,9	47,6	5,3	26,3	29,9	34,2	4

Źródło: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO)

Rys.1. Przyjazdy turystów w 2007r. – udział procentowy.

Rys.2. Wpływy z turystyki w 2007r. – udział procentowy.

Podobny rozkład obserwujemy w przypadku analizy regionów generujących międzynarodowy ruch turystyczny. Przewodzą tu najbogatsze kraje świata, których mieszkańcy wydają najwięcej na turystykę. Według danych WTO, w 2007r aż 55,6%

turystów przybywało z Europy, 20,1% z Azji i Pacyfiku, 16% z Ameryk, natomiast turyści z Afryki stanowili tylko 3,0% ogółu. Jednakże średni roczny przyrost liczby turystów z Afryki w latach 2000-2007 jest bardzo znaczący ponieważ wynosi 7,4% przy średnim przyroście dla świata równym 4,1%. Wyższym wskaźnikiem od Afryki może się w tym przypadku pochwalić jedynie Bliski Wschód – 10,6%.

Region Afrykański dzieli się dalej na Afrykę Północną i Subsaharyjską. Afryka Subsaharyjska odnotowała w ostatnich latach znacznie większą liczbę turystów niż Afryka Północna. Jednakże średni przyrost liczby turystów w przeciągu lat 2000-2007 jest dla obu subregionów afrykańskich jednakowy i wynosi 7%. Tunezja przyjęła w 2007r aż 15,2% turystów odwiedzających Afrykę. Większe wskaźniki ma w tym przypadku tylko Maroco – 16,7% oraz Republika Południowej Afryki – 20,5%. Również pod względem wpływów z turystyki Tunezja plasuje się na 3 miejscu. Widoczna jest więc istotna rola Tunezji jako rynku recepcyjnego w regionie afrykańskim.

W prognozach sporządzonych przez WTO przewiduje się, że w najbliższych dekadach ruch turystyczny będzie wzrastał corocznie o około 4,1% i osiągnie w roku 2020 około 1,6 mld turystów. Zaznaczy się także tendencja do wzrostu podróży o zasięgu ponadregionalnym, co pozwoli na wzrost liczby przyjazdów m.in. do Afryki. Popularność podróży na ten kontynent będzie skutkiem poszukiwania odmienności i różnorodności przez turystów. Wprawdzie Europa pozostanie najczęściej odwiedzanym rynkiem turystycznym świata, ale spadać będzie jej udział w przyjazdach i wpływach z turystyki. Najszybciej rozwijać się będą Azja Wschodnia i Południowa oraz Pacyfik. Afryka i Bliski Wschód osiągną natomiast w najbliższych latach tempo wzrostu wyższe niż średnia dla całego świata, co dobrze wróży rozwojowi rynku turystycznego także w Tunezji.

Tab.3. Prognozy przyjazdów na świecie według rejonów (w mln)

	Base Year	Forecasts		Market share (%)		Average annual growth rate (%)
	1995	2010	2020	1995	2020	1995-2020
	(Million)					
World	565	1006	1561	100	100	4.1
Africa	20	47	77	3.6	5.0	5.5
Americas	110	190	282	19.3	18.1	3.8
East Asia and the Pacific	81	195	397	14.4	25.4	6.5
Europe	336	527	717	59.8	45.9	3.1
Middle East	14	36	69	2.2	4.4	6.7
South Asia	4	11	19	0.7	1.2	6.2

Źródło: Światowa Organizacja Turystyki (UNWTO)

3.2. Turystyka w Republice Tunezyjskiej.

3.2.1. Rozwój turystyki i jej rola w gospodarce kraju

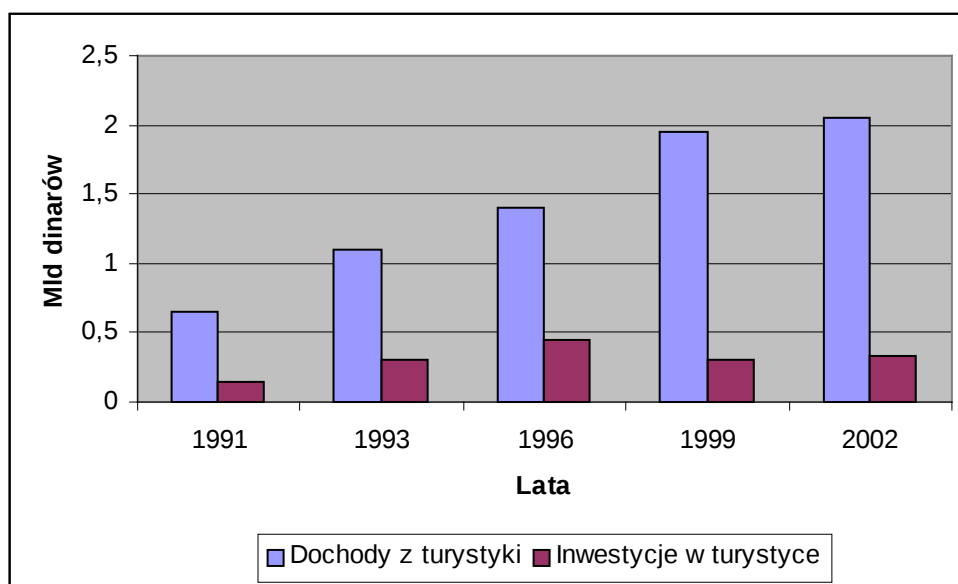
Tunezja jest jednym z najszybciej rozwijających się pod względem turystyki państw w basenie Morza Śródziemnego. Rozwój turystyki rozpoczął się tu w latach 60. XX w., wraz ze znacznym zwiększeniem inwestycji w tym sektorze. W 1989r. Tunezję odwiedziło ok. 3,3 mln turystów. W latach 1993-2004 liczba przybywających do Tunezji wzrosła o ok. 64% i osiągnęła w 2006r. Poziom ok. 6 mln. Tak znaczny wzrost był możliwy m. in. Dzięki zróżnicowanej i dobrze rozwiniętej infrastrukturze turystycznej i dobrej dostępności komunikacyjnej. Kolejnym czynnikiem decydującym o sukcesie turystyki tunezyjskiej jest intensywna promocja walorów turystycznych. Dobry wpływ ma również stabilność rządów i gospodarki, znikome zagrożenie terrorystyczne oraz przyjazny stosunek do turystów. Ważnym czynnikiem rozwoju jest również powszechna znajomość języków obcych, głównie francuskiego, angielskiego i niemieckiego.⁷

Dochody z turystyki w Tunezji wykazywały w latach 90. XX w. wyraźną tendencję rosnącą. W 2002r. wynosiły one ok. 2 mld dinarów i stanowiły około 14% dochodów Tunezji z eksportu. Jednocześnie Turystyka po 2000r. dostarczała ok. 7% PKB Tunezji i umożliwiała pokrycie ponad 50% deficytu handlowego kraju. O wadze tego sektora świadczy fakt, że dochody z działalności turystycznej przekroczyły w 2002r. wpływy ze sprzedaży ropy naftowej.

Wydatki na inwestycje w turystyce pozostawały w latach 1993-2002 na zbliżonym poziomie rzędu 300 mln dinarów rocznie. W 2002r. stanowiły one ok. 16% dochodów z turystyki tunezyjskiej. Wszystko to sprawia, że tunezyjska turystyka jest jednym z najważniejszych sektorów krajowej gospodarki. W administracji rządowej powołano nawet specjalny Tunezyjski Urząd ds. Turystyki – ONTT (*Office National du Tourisme Tunisien*). Jego celem jest kontrola rozwoju turystyki, promocja Tunezji za granicą oraz dbałość o jakość usług turystycznych.⁸

⁷ W. Cudny: Stan obecny i perspektywy rozwoju turystyki przyjazdowej w Tunezji, „ Turystyka i Hotelarstwo”, 2005, nr 8, s.125

⁸ Ibidem, s.127-128

Rys.3. Dochody z turystyki i inwestycje turystyczne na terenie Tunezji w latach 1991-2002

Źródło: *Le tourisme tunisien en chiffres*, Office National du Tourisme Tunisien 2002, dane z Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki – przedstawicielstwo w Polsce.

3.2.2.Charakterystyka narodowościowa i społeczna turystów

Przybywający do Tunezji turyści pochodzą przede wszystkim z Europy – 58% w 2004r. Na drugim miejscu uplasowali się turyści z rejonu Maghrebu.⁹ Liczba osób przyjeżdżających z obu tych obszarów wykazywała w latach 1993-2004 tendencję rosnącą. W całym badanym okresie najliczniej reprezentowani byli Francuzi. W 2004r. stanowili oni aż 17% ogółu przyjeżdżających. Następne miejsca zajmowali Niemcy, Włosi i Anglicy. Przy interpretacji powyższych danych należy uwzględnić udział Tunezyjczyków z paszportami innych państw, którzy przyjeżdżają w odwiedziny do rodzin. W sposób masowy dotyczy to właśnie Francji. Ważną przyczyną mogą tu być także powiązania historyczne – przeszłość kolonialna Francji.

Po roku 1989 doszło do istotnej zmiany w strukturze ruchu turystycznego w Tunezji. Do grupy turystów pochodzących z Europy dołączyli obywatele dawnych państw komunistycznych. Szczególnie ważną grupą są tutaj turyści z Czech, Polski, Rosji i Węgier. Obywatele tych krajów stanowili łącznie w 2002r. 3,4% ogółu turystów, a ich liczba wykazuje wciąż tendencję wzrostową.¹⁰

⁹ Do regionu Maghrebu wliczane są, poza Tunezją, Algieria, Libia, Maroko i Mauretania.

¹⁰ W. Cudny : Op. Cit. , s.126

Tab. 4. Ruch turystyczny na terenie Tunezji w latach 1993-2004

Region	Liczba turystów w roku Number of tourist in					Indeks zmian 1993–2004 (w %) Change dynamics in 1993– 2004 (%)
	1993	1996	1999	2002	2004	
Ogółem Total	3 655 698 100%	3 884 593 100%	4 831 658 100%	5 063 538 100%	5 998 449 100%	+ 64
Europa Europe	2 158 851 59,1%	2 522 893 64,9%	3 460 857 71,6%	2 918 526 57,6%	3 481 752 58,0%	+ 61
Maghreb Maghreb	1 372 970 37,6%	1 232 905 31,7%	1 262 688 26,1%	2 053 695 40,6%	2 394 794 39,9%	+ 74
Ameryka Północna North America	20 182 0,6%	26 945 0,7%	27 050 0,5%	21 920 0,4%	28 997 0,5%	+ 43
Pozostałe Others	103 695 2,7%	101 850 2,7%	81 063 1,8%	69 397 1,4%	92 906 1,6%	- 10

Źródło: : *Le tourisme tunisien en chiffres*, Office National du Tourisme Tunisien 2004, dane z Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki – przedstawicielstwo w Polsce.

Bardzo istotne znaczenie odgrywają przyjazdy osób z krajów północnej Afryki, czyli państw Maghrebu. Ich liczba rośnie a udział w ruchu turystycznym plasuje się na poziomie 40%. Libijczycy czy też Algierczycy odwiedzają jednak Tunezję w celach innych niż np. Europejczycy. Przyjeżdżają oni bowiem w celach:

- „zaopatrzeniowych”, masowo kupując produkty niedostępne w Libii i Algierii,
- korzystania z usług (np. popsute samochody z Libii wwożone są do Tunezji na lawetach – w Libii nie działają warsztaty, które mogłyby je naprawić na miejscu),
- rozrywkowych (np. w celu spożycia surowo zakazanego w Libii alkoholu),
- wypoczynkowych (turyści z Libii i Algierii coraz częściej wykupują tzw. pakiety turystyczne w resortach).¹¹

¹¹ A. Dłużewska: Wpływ islamu na perspektywy rozwoju turystyki w Tunezji. W : *Turystyka w badaniach naukowych : prace przyrodnicze i humanistyczne*. Rzeszów, 2006, s.301

Tab.5. Liczba turystów przyjeżdżających do Tunezji w 2008 roku ze względu na kraj pochodzenia.

	2008												
	JANV.	FEV.	MARS	AVRIL	MAI	JUIN	JUIL.	AOUT	SEPT.	OCTO.	NOV.	DEC.	TOT
Algieria	33.5	24.6	43.5	28.9	32.6	42.0	138.4	273.5	14.3	41.0	33.0	53.1	758.4
Niemcy	171.2	244.4	316.1	308.3	586.3	651.7	811.2	760.2	867.4	822.1	376.3	184.0	6099.2
Austria	7.1	9.5	10.5	8.1	25.3	48.2	82.8	70.0	51.6	29.2	12.1	4.3	358.7
Belgia	41.2	48.5	97.3	122.5	130.1	168.4	301.2	278.9	185.4	136.0	71.7	43.3	1624.5
Anglia	128.5	152.1	195.0	186.8	218.0	254.9	292.7	318.8	273.9	250.9	147.9	109.1	2528.6
Dania													0
Hiszpania	28.4	42.0	78.5	44.2	49.5	66.9	133.9	163.3	103.8	51.4	31.7	30.2	823.8
Francja	322.0	354.4	500.1	908.2	925.2	956.9	1249.4	1501.1	897.9	853.5	426.9	261.9	9157.5
Holandia	9.2	11.9	23.4	37.3	74.0	73.4	115.8	101.3	82.0	82.1	23.5	12.1	646
Włochy	85.5	63.6	91.4	112.7	208.9	457.9	552.8	751.5	394.5	165.5	70.3	55.1	3009.7
Libia	30.3	23.4	24.7	23.6	26.0	29.3	41.1	49.7	8.3	32.8	26.4	24.8	340.4
Maroko	2.8	3.1	3.8	4.5	5.0	3.4	4.8	6.0	2.0	4.2	3.8	2.9	46.3
Kraje Wschodnie	10.2	7.4	20.3	11.1	12.7	14.7	24.7	26.5	7.4	15.6	11.0	9.9	171.5
Skandynawia	22.9	44.6	68.3	61.5	61.3	90.9	131.7	103.4	84.3	106.4	43.4	14.5	833.2
Szwajcaria	9.4	11.6	25.7	39.0	54.0	75.1	103.7	75.3	83.4	132.3	19.6	14.6	643.7
U.S.A	5.3	4.2	7.2	7.1	10.4	23.7	7.2	5.9	3.3	9.3	9.3	8.6	101.5
Inne	128.2	135.6	212.1	261.9	653.3	1169.3	1396.1	1473.7	1397.1	713.4	154.6	104.4	7799.7
RAZEM	1035.7	1180.9	1717.9	2165.7	3072.6	4126.7	5387.5	5959.1	4456.6	3445.9	1461.5	932.8	34942.9

Źródło: <http://www.ins.nat.tn/indexfr.php>

Jak widać z powyższej tabeli, struktura turystyki przyjazdowej do Tunezji nie uległa zmianie przez ostatnie lata. W 2008r. podobnie jak we wcześniej analizowanym okresie 1993-2004, najliczniej odwiedzili Tunezję turyści z Francji. Kolejne miejsca zajęli Niemcy i Włosi. Największy procentowy wzrost turystów zanotowano z: Rumuni, Rosji, Chin, Japonii, Turcji i z Polski. Największy spadek turystów zanotowano natomiast z takich krajów jak:, Niemcy i Hiszpania.

Tab.6. Ogół turystów przyjeżdżających do Tunezji w latach 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
STYCZEŃ	299.0	287.9	307.5	306.5	314.5
LUTY	312.9	301.0	314.4	334.6	345.0
MARZEC	416.1	387.1	414.7	451.7	
KWIECIEŃ	476.9	565.8	552.3	515.1	

MAJ	554.8	540.3	542.2	598.8	
CZERWIEC	641.8	636.5	670.1	734.5	
LIPIEC	841.8	866.2	910.1	960.6	
SIERPIEŃ	948.8	1025.1	1056.3	1094.4	
WRZESIEŃ	676.4	714.5	706.1	634.7	
PAŹDZIERNIK	520.8	578.0	604.5	649.5	
LISTOPAD	333.7	333.0	347.3	376.6	
GRUDZIEŃ	355.5	314.0	332.0	384.0	
RAZEM	6378.5	6549.4	6757.5	7041	659.5

Źródło: <http://www.ins.nat.tn/indexfr.php>

Według danych z Tunezyjskiego Instytutu Statystycznego można stwierdzić, ciągły przyrost ogólnej liczby turystów przyjeżdżających do Tunezji. Kraj ten odnotowuje największą liczbę przyjazdów turystów pomiędzy czerwcem a wrześniem, a więc w typowych miesiącach wakacyjnych.

Touropreatorzy obserwują dość regularne preferencje lokalizacyjno-rekreacyjne, wynikające z narodowości poszczególnych turystów. Obywatele Polski, Rosji, Niemiec czy Ukrainy wybierają ośrodki położone w pasie wybrzeża Hammamet-Monastir lub na Dżerbie. Anglicy z kolei preferują wyspy Kerkeny i okolice Bizerty. Francuzi i Polacy częściej niż Niemcy korzystają z wycieczek fakultatywnych w oddalone regiony, mniejszą wagę przywiązują natomiast do standardu. Niemcy preferują pobyty w dużych obiektach, powyżej 1 000 łóżek, w których korzystają z oferty rekreacyjnej. Można też wskazać różnice w kwestii poziomu życia, wykształcenia przeciętnego turysty z danego kraju. Dla Niemiec, Holandii czy Anglii przeważa klasa niższa, słabo wykształcona. Wakacje są w tym przypadku często synonimem najtańszego wypoczynku. Dla Czech, Polski i innych państw byłego bloku wschodniego jest to klasa zamożna, lepiej wykształcona. Przedstawiciele Francji to za zwyczaj osoby dobrze wykształcone i zamożne, które wybierają taką destynację ze względów sentymentalnych.¹²

¹² Ibidem, s. 302

3.2.3. Układ regionalny i typy turystyki w Tunezji.

Rzeczywisty, intensywny rozwój turystyki ma miejsce zwłaszcza na wyspie Dżerba oraz w pasie wybrzeża od Nabeul, przez Hammamet, Sousse do Monastyru. Regiony te stały się prawdziwą monokulturą turystyczną. Dominuje tu turystyka zorganizowana, masowa, długoterminowa – urlopową. Turyści wykupują ofertę stacjonarną, pobytową w którymś z ośrodków. Wielu turystów traktuje pobyt w Tunezji jedynie w aspekcie wypoczynkowo-rozrywkowym, wielu nie opuszcza nawet terenu resortu, czy też danej miejscowości. Na obsługę takiego typu ruchu turystycznego nastawiona jest większość obiektów turystycznych – hotele na wybrzeżu tunezyjskim coraz częściej mają charakter tzw. resortów w pełni zaspokajających szeroką gamę usług turystycznych (zakwaterowanie, wyżywienie) i około turystycznych (sprzedaż pamiątek, rekreacja, animacje, gabinety spa, przedszkola.

Przeważają ośrodki o liczbie łóżek powyżej 250, z lekką tendencją wzrostową (Tab.7.) . W praktyce mamy jednak do czynienia z dużym zróżnicowaniem – na wybrzeżu dominują duże ośrodki o liczbie łóżek powyżej 700, w głębi kraju natomiast małe hoteliki o liczbie łóżek poniżej 50. Obiekty na wybrzeżu mają charakter masowy dzięki czemu ceny pobytów oferowanych przez touroperatorów tunezyjskich są niskie i znajdują się w czołówce najatrakcyjniejszych ofert w relacji produkt/cena na światowym rynku.

Tab.7. Liczba łóżek w obiektach hotelowych.

ROK	LICZBA HOTELI	LICZBA ŁÓŻEK	ŚREDNIA LICZBA ŁÓŻEK
1971	226	41 225	183
1981	336	75 847	226
1991	532	123 188	232
2001	755	205 605	272
2002	777	214 319	276

Źródło: : *Le tourisme tunisien en chiffres*, Office National du Tourisme Tunisien 2002, dane z Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki – przedstawicielstwo w Polsce.

Turystyka rozwija się także na południu kraju, w pustynnych oazach. W tym przypadku dominuje turystyka krótkoterminowa, poznawcza, zorganizowana i indywidualna. Oferty wycieczek do tych regionów proponowane są w ramach imprez

fakultatywnych poprzez touroperatorów organizujących dłuższe pobyty stacjonarne na wybrzeżu. Konieczność dodatkowego noclegu pozwala tu na rozwój bazy hotelowej.

Podobny typ turystyki krótkoterminowej obserwujemy w Kartaginie, El Dżem oraz innych starożytnych osadach rzymskich. Odwiedzający za zwyczaj nie korzystają tu jednak z noclegu. We wszystkich wymienionych powyżej regionach dominuje turystyka wakacyjna, sezonowa, a więc trwa przeciętnie od maja do września, ze szczytem w miesiącach wakacyjnych. Całkowity brak inwestycji turystycznych obserwujemy jest na wschodzie kraju – w pobliżu granicy z Algierią, gdzie jest dość niebezpiecznie, oraz w regionach rolniczych środkowej Tunezji.

IV. Rynek emisji turystycznej Tunezji

4.1. Turystyka krajowa.

Ogólnodostępne, publikowane w formie papierowej lub zamieszczane w internecie informacje na temat rynku turystycznego Tunezji dotyczą zwykle warunków recepcyjnych tego kraju. Turystyka przyjazdowa w Tunezji rozwija się bardzo prężnie i analizy oraz prognozy dalszych procesów w branży turystycznej stanowią obszar zainteresowania wielu naukowców. Polskie opracowania świadczą o zainteresowaniu naszego kraju tą destynacją. Dane statystyczne mówiące natomiast o preferencjach Tunezyjczyków, ich wyborach wakacyjnych i turystyce krajowej są nieliczne i trudno osiągalne. Polski oddział Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki z siedzibą w Warszawie dysponuje jedynie rocznikami w języku arabskim i francuskim co także przyczynia się do poszerzania naszej niewiedzy o turystach z Tunezji. Warto byłoby jednak poznać bliżej strukturę wyjazdów Tunezyjczyków i dostosować polski produkt turystyczny do ich oczekiwań, by pozyskać nowego klienta na naszym rynku

Tab. 8. Liczba noclegów według narodowości w latach 2003-2005.

NARODOWOŚĆ	2003	2004	2005
TUNEZYJCZYCY	2733704	2777960	2684155
TURYŚCI ZAGRANICZNI	76288	44369	38396
RAZEM	2809362	2822329	2722551

Źródło: : *Le tourisme tunisien en chiffres*, Office National du Tourisme Tunisien 2005, dane z Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki – przedstawicielstwo w Polsce.

Z analizy liczby noclegów w okresie od 2003 do 2005r. wynika jednoznacznie, że udział Tunezyjczyków jest dominujący i stanowi 98,6%. Widoczna jest także lekka tendencja spadkowa w przypadku obu przedstawionych grup, przy czym cały czas utrzymuje się zdecydowana przewaga liczby noclegów Tunezyjczyków nad turystami zagranicznymi. Można więc stwierdzić, że Tunezyjczycy dużo się przemieszczają i korzystają z dostępnej bazy noclegowej. Ciężko jednak określić czy motywacja ich podróży jest czysto turystyczna.

Tunezyjczycy wybierają w celach turystycznych regiony o walorach wypoczynkowych¹³. Najważniejsze jest tu więc wybrzeże, od Tunisu poprzez Półwysep Bon na północy, po wyspę Dżerbę na południu. Strefa ta charakteryzuje się też najlepszym poziomem rozwoju infrastruktury turystycznej i największą jej różnorodnością. To właśnie tu znajduje się około 92% ogółu miejsc noclegowych w kraju.

Ze względu na wyznawaną religię Tunezyjczycy chętnie podróżują w celach pielgrzymkowych. Na zachód od Monastiru leży miejscowość Kairouan słynąca z meczetu będącego jednym z najświętszych miejsc islamu. Miejscowość ta została założona w 670r. jako baza wypadowa dla ekspansji islamu w północnej Afryce. Dzisiaj jest to ważne sanktuarium religijne i cel licznych pielgrzymek wyznawców religii.

4.2. Turystyka wyjazdowa.

Tab.9. Wyjazdy Tunezyjczyków w roku 2005 według kraju destynacji oraz środków transportu.

DESTYNACJA	DROGA POWIETRZNA	DROGA MORSKA	DROGA LĄDOWA	RAZEM
ALGERIA	11591		119374	130965
MAROKO	17015			17015
LIBIA	10317		1113529	1123846
	15662			15662
ANGLIA	4150			4150
AUSTRIA	1059			1059
BELGIA	3946			3946
FRANCJA	112978	2416		115394
HOLANDIA	1526			1526

¹³ Analiza regionów turystycznych znajduje się w podrozdziale 3.2.3.

WŁOCHY	23374	2253		25627
	5794			5794
ROSJA	166			166
SKANDYNAWIA	1122			1122
MALTA	1280			1280
JORDANIA	3395			3395
SYRIA	4718			4718
ARABIA SAUDYJSKA	43765			43765
EGIPT	10519			10519
LIBAN	1319			1319
ZJED. EMIRATY ARABSKIE	4553			4553
KATAR	2542			2542
HISZPANIA	4502	650		5152
BULGARIA	3			3
	436			436
GRECJA	744			744
TURCJA	23741			23741
SENEGAL	749			749
WĘGRY	348			348
LUXEMBURG	31			31
INNE KRAJE	3036	1843		4879
RAZEM	314361	7162	1232903	1554426

Źródło: : *Le tourisme tunisien en chiffres, Office National du Tourisme Tunisien 2005, dane z Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki – przedstawicielstwo w Polsce.*

Tab.10.Miesięczne wyjazdy mieszkańców Tunezji w 2005r według środków transportu.*

	DROGA POWIETRZNA	DROGA LĄDOWA	DROGA MORSKA	RAZEM
MIESIĄCE				
STYCZEŃ	36657	98432	253	135342
LUTY	21906	107401	527	129834
MARZEC	29222	129250	821	159293
KWIECIEŃ	26594	117215	714	144523
MAJ	25005	119538	913	145456
CZERWIEC	25731	117980	1364	145075
LIPIEC	27435	122616	1594	151645
SIERPIEŃ	39210	95811	1225	136246
WRZESIEŃ	31678	76125	281	108084
PAŹDZIERNIK	28902	94882	346	124130
LISTOPAD	23762	69150	392	93304
GRUDZIEŃ	31292	97463	1301	130056
RAZEM	347394	1245863	9731	1602988

*Liczby te zawierają mieszkańców narodowości tunezyjskiej i mieszkańców Tunezji innej narodowości.

Źródło: : *Le tourisme tunisien en chiffres*, Office National du Tourisme Tunisien 2005, dane z Tunezyjskiego Urzędu ds. Turystyki – przedstawicielstwo w Polsce.

Wyjazdy zagraniczne turystów z Tunezji w 2005r aż w 72,3% miały za cel podróż do Libii. Można to wytłumaczyć sąsiedzkim położeniem tego kraju oraz motywacjami handlowymi wyjeżdżających. Podobnie jak w przypadku turystyki przyjazdowej do Tunezji znaczącą grupę stanowiły kraje regionu Maghrebu, tak i w sytuacji odwrotnej Tunezyjczycy podróżują do tych państw. Inne destynacje to Algieria - 8,43%, Francja - 7,42%, Arabia Saudyjska - 2,82%, Włochy - 1,65%, Turcja - 1,53% i Maroko - 1,09%. Pozostałe państwa wykazane w tabeli mają udział w podróżach mniejszy niż 1%. Druga pozycja Francji jest łatwa do wytłumaczenia. Wyjazdy te wiążą się z emigracją Tunezyjczyków do Europy. Bardzo często za kraj docelowy wybierają oni właśnie Francję.

Bliskość Libii i Algierii determinuje także środek transportu wybierany do podróży. Tunezyjczycy preferują w tym wypadku drogę lądową – te podróże stanowią aż 80% ogółu wyjazdów zagranicznych. W przypadku innych destynacji zdecydowanie dominuje przelot samolotem – to 20% ogółu podróży. Udział transportu drogą morską jest znikomy. W tabeli brak jest wyszczególnionej Polski jako celu turystycznych podróży tunezyjskich turystów.

W przeciągu 2005r. Tunezyjczycy podróżowali dość regularnie analizując wyjazdy przez pryzmat miesięcy. Lekka tendencja zwyżkowa zauważalna jest w miesiącach wiosenno-letnich natomiast zmniejszenie liczby wyjazdów jesienią i zimą.

V. Polska i Tunezja – powiązania i współpraca rynków turystycznych

5.1. Polscy turyści w Tunezji.

Polacy przyjeżdżają do Tunezji głównie w sezonie wakacyjnym. W przypadku turystów pochodzących z krajów skandynawskich to zainteresowanie wypoczynkiem w Tunezji utrzymuje się na podobnym poziomie w ciągu całego roku. Dla turystów z Europy zachodniej Tunezja jest destynacją całoroczną.

Tabela 11. Liczba osobonoclegów Polaków w Tunezji w 2002 roku (wg kategorii)

Kategoria	L. osobonoclegów
Hotele 5*	9 953
Hotele 4*	82 984
Hotele 3*	233 079
Hotele 2*	17 071
Hotele 1*	128
Bungalowy	158
Bezklasowe	9 843
Razem	353246

Źródło: „Rynek Podróży” wrzesień 2004 – „Polacy w Tunezji”

Dane z 2001 i 2002 roku pokazują, że ponad 50 turystów z Polski odwiedza ten kraj głównie w okresie od początku lipca do końca września. W trakcie trwania wakacji standardowa długość pobytu Polaków w Tunezji to niespełna 12 dni, ta wielkość maleje w ciągu roku do 9,6 dni. Polskie wczasy w porównaniu z innymi krajami trwają dość długo, tylko Anglicy, Niemcy, Rosjanie, Czesi i Luksemburczycy w 2002 roku przyjeżdżali na pobyty dłuższe.

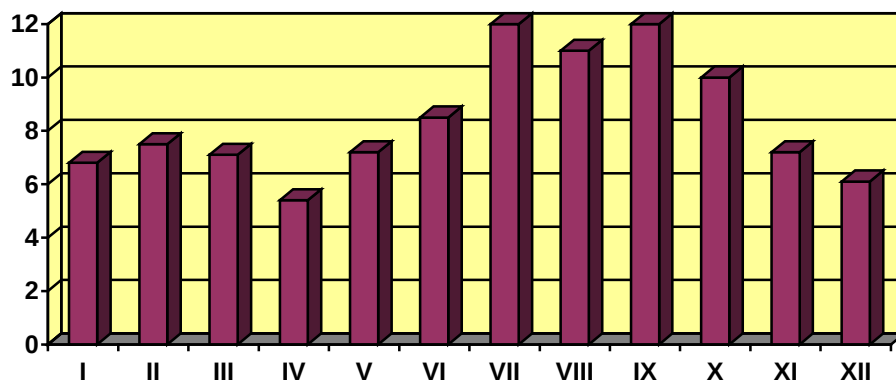
Polacy najczęściej wybierają te regiony turystyczne, gdzie jest morze i piasek, a rzadziej tereny w głębi kraju. Okolice miasta Sousse cieszą się największą popularnością. Na tych terenach liczba osobo noclegów, z których korzystali Polacy jest prawie dwukrotnie wyższa niż w innych regionach.

Sousse odwiedziło około 30% Polaków, jest to 41% ogólnej liczby noclegów Polaków w tym kraju w roku 2002. Hammamet jest drugim w kolejności najczęściej wybieranym miastem, gdzie przyjeżdża około 15% turystów z Polski. Daje to 20 – 22% osobo noclegów Polaków w Tunezji. 11% ogółu polskich turystów w 2002 roku przyjechało natomiast do Tunisu.¹⁴

Ilość przyjazdów Polaków do Tunezji w 2000 roku wynosiła 74 088, w roku kolejnym 76 186, natomiast rok 2002 przyniósł spadek do poziomu 49 748 przyjazdów. Spadek liczby przyjazdów w 2002 roku związany był z wydarzeniami z 11 września

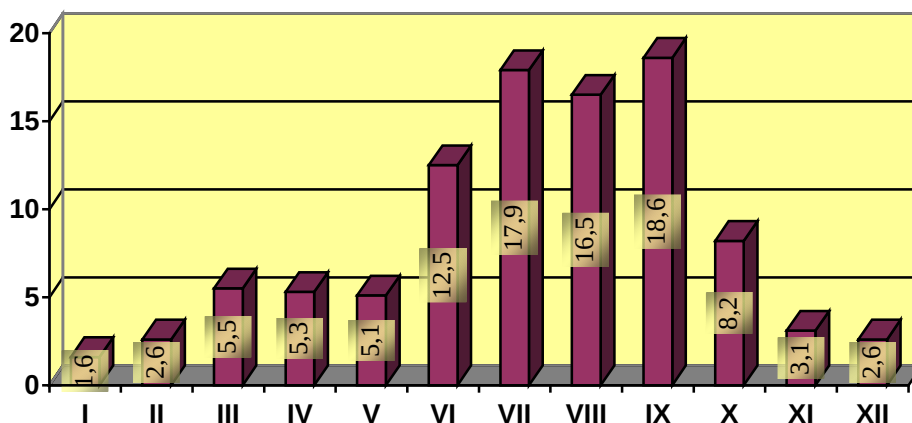
¹⁴ M. Łaba: Polacy w Tunezji, „Rynek Turystyczny”, 2004, nr 9, s. 20-21

2001 roku, po zamachu terrorystycznym na WTC. W roku 2006 odwiedziło Tunezję ok. 135 tysięcy obywateli polskich, wpływy dewizowe, związane z przyjazdem polskich turystów przekroczyły 60 mln.¹⁵

Rys.4. Średnia długość pobytu Polaków w Tunezji w 2002 roku (dane wg miesięcy, w dniach)

Źródło: „Rynek Podróży” wrzesień 2004 – „Polacy w Tunezji”

Rys.5. Struktura przyjazdów Polaków do Tunezji w 2002 roku (wg miesięcy, w dniach)

Źródło: „Rynek Podróży” wrzesień 2004 – „Polacy w Tunezji”

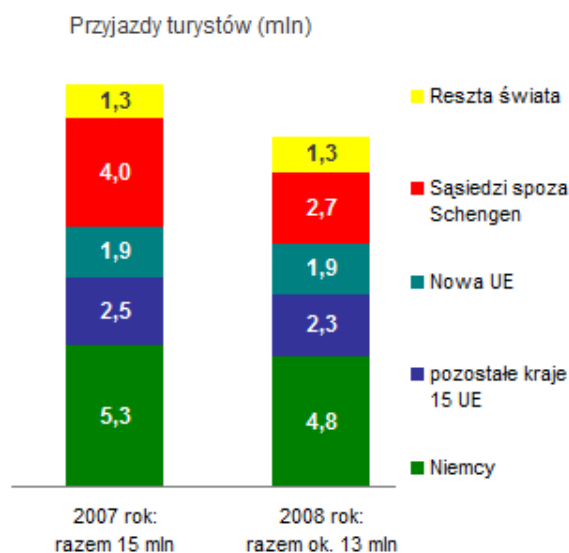
Tunezja będzie w najbliższych latach nadal dla Polaków stosunkowo tanim – zważywszy koszty przelotu – kierunkiem wakacyjnym. Na rynku dominują obecnie dwa typy oferty: tańsza, adresowana do mniej wymagającego klienta, oraz droższa – skierowana już do turystów zamożniejszych. Rozwijają się także prętnie nowe produkty w ofercie tunezyjskiej, mowa tu o thalassoterapii oraz polach golfowych.

¹⁵ www.polamb-commerce.planet.tn

5.2. Przyjazdy Tunezyjczyków do Polski

Rozwój ruchu turystycznego z Tunezji do Polski stanowi duże pole do popisu dla Polskiej Organizacji Turystyki. Liczba zagranicznych wyjazdów Tunezyjczyków stale rośnie, co ma związek z poprawą jakości życia i dobrą komunikacją lotniczą. Czynniki te mogą również wpłynąć na wzrost liczby turystów tunezyjskich przyjeżdżających do Polski. Aby turyści z Tunezji lepiej poznali walory i atrakcje Polski, należałoby wzmocnić działania promocyjne poprzez reportaże i informacje w mediach, imprezy związane z kulturą polską, czy stworzenie specjalnych ofert handlowych w formie pakietów pobytowych. Tunezyjski Urząd ds. Turystyki mógłby również zasugerować liniom lotniczym opracowanie promocyjnych ofert dla Tunezyjczyków zainteresowanych pobytem turystycznym w Polsce.¹⁶

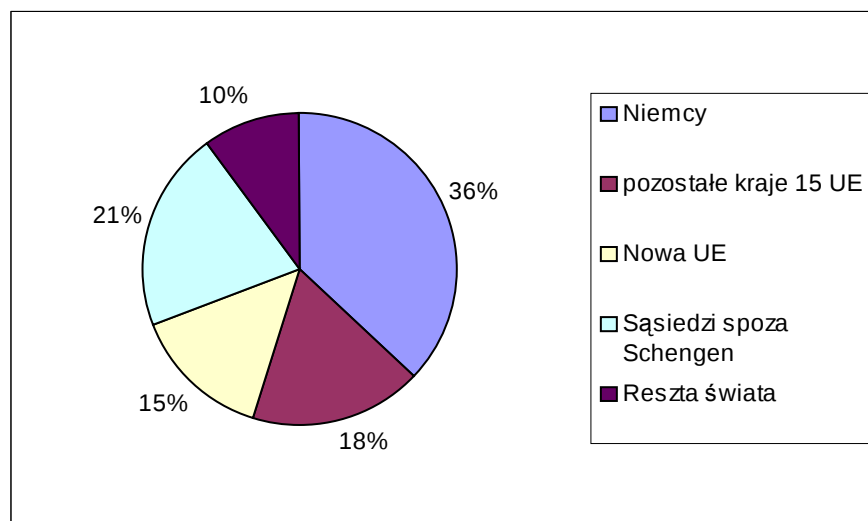
Obecnie udział Tunezyjczyków w przyjazdach turystów do Polski jest znikomy. Nawet najbardziej szczegółowe tabele statyczne przygotowane przez Instytut Turystyki nie uwzględniają w wykazach Tunezji. Jest ona zwykle ujmowana w statystykach pod pozycją „Inne kraje zamorskie” lub nawet „Reszta świata”.

Rys.6. Przyjazdy turystów do Polski w mln w 2007 i 2008r.

Źródło: <http://www.intur.com.pl/warsztat.htm#kraje2008>

¹⁶ S. Adamczak: Tunezja - rynek turystyczny w statystyce, „Rynek Turystyczny”, 2004, nr 9, s.23

Rys.7. Udział procentowy w przyjazdach do Polski w 2008r.

5.3. Współpraca polsko-tunezyjska w zakresie rozwoju turystyki.

Pan Béchir Chebaane, Ambasador Republiki Tunezji, złożył wizytę Ministrowi Mirosławowi Drzewieckiemu 4 lutego 2009 r. Głównym tematem rozmów były zagadnienia związane z rozwojem stosunków dwustronnych w obszarze turystyki. Pan Minister Drzewiecki podkreślił, że wzrastający ruch turystyczny z Polski predysponuje nas do zajęcia strategicznego miejsca w kontaktach z tunezyjską branżą turystyczną. Poruszył też kwestie braku bezpośrednich regularnych połączeń lotniczych pomiędzy obu krajami, perspektywy udziału polskich inwestorów oraz firm projektowych i dostawców wyposażenia w modernizacji tunezyjskiego sektora turystycznego, a także możliwości zwiększenia liczby turystów tunezyjskich w Polsce. Pan Chebaane, podkreślił, że Tunezja wysoko ceni Polskę jako partnera turystycznego.¹⁷

Polsko – Tunezyjska Komisja Mieszana została powołana na podstawie umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Tunezji o współpracy w dziedzinie turystyki, jej podpisanie nastąpiło 28 marca 2000 roku, a pierwsze posiedzenie odbyło się w 2004r.

Postanowienia jakie ustalono w zakresie:

¹⁷ <http://msport.gov.pl/aktualnosci/679-Spotkanie-Ministra-z-B-chir-Chebaane-Ambasadorem-Republiki-Tunezyjskiej-w-Polsce?retpag=/aktualnosci/p237/3>

a). wymiany turystycznej:

- Promocja i rozwój wymiany turystycznej pomiędzy Polską a Tunezją, poprzez nawiązywanie bezpośrednich kontaktów biur podróży ze swoimi odpowiednikami w drugim kraju
- Rozwinięcie współpracy na rynkach trzecich
- Organizowanie wyjazdów studyjnych
- Udział w targach i wystawach turystycznych
- Prowadzenie wymiany informacji o stanie rozwoju turystyki w obu krajach
- Współpraca w zakresie przygotowywania informatorów turystycznych

b). inwestycji i zagospodarowania turystycznego:

- Wymiana informacji na temat uregulowań prawnych w zakresie zagospodarowania i inwestycji turystycznych
- Rozważenie możliwości wymiany ekspertów

c). kształcenia kadr:

- Współpraca i wymiana doświadczeń, poprzez wymianę nazw i adresów szkół i instytutów gotowych nawiązać bezpośredni kontakt ze swoimi odpowiednikami w drugim kraju

d). turystyki uzdrowiskowej:

- Nawiązanie współpracy w zakresie wymiany i doświadczeń
- Udziału w seminariach i konferencjach
- Szczegóły będą uzgadniane pomiędzy Uzdrowiskami Polskimi: a stroną tunezyjską.¹⁸

10 marca odbyło się natomiast spotkanie z Khelil Lajimi, Ministrem Turystyki Tunezji oraz Béchir Chebaane. Ze strony polskiej Ministerstwo Sportu i Turystyki reprezentował Minister Mirosław Drzewiecki a Polską Organizację Turystyczną Elżbieta Wąsowicz-Zaborek, Wiceprezes POT. W związku z 50. rocznicą nawiązania polsko-tunezyjskich stosunków dyplomatycznych, w dniu 31 marca 2009 r. w Sejmie odbyła się konferencja „Współpraca polsko-tunezyjska – historia, stan obecny, perspektywy”. W konferencji wzięli udział przedstawiciele komisji spraw zagranicznych Parlamentu Tunezji, polscy parlamentarzyści, przedstawiciele Ambasady Republiki Tunezyjskiej w Polsce, wybranych resortów, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i środowisk, których działalność ma związek ze współpracą polsko-tunezyjską.

¹⁸ http://www.rehabilitacja.zpchr.pl/?url=inf_arch&art=3387&pg=352

Jednym z obszarów tematycznych będzie turystyka. W ostatnich latach ruch turystyczny z Polski do Tunezji gwałtownie się rozwijał. W 2008 r. liczbę turystów z Polski szacowano na ok. 250 tys. osób - prawie tyle samo co z Wielkiej Brytanii. Polacy znaleźli się w pierwszej dziesiątce odwiedzających Tunezję, za turystami z Francji, Libii, Algierii, Włoch, Hiszpanii i Niemiec. Sytuacja ta stanowi istotny element dalszego rozwoju wzajemnych przyjacielskich relacji między naszymi krajami.¹⁹

V. Strategia rozwoju turystyki tunezyjskiej.

Od 2000 roku wdrażane są w Tunezji nowe wytyczne dla strategii turystycznej kraju. Zostały one sformułowane m. in. Jako odpowiedź na zmiany w globalnych trendach rozwoju turystyki. Są to przede wszystkim elementy strategii innowacji oraz rozwoju rynku, opracowane i wdrażane przez Tunezyjski Urząd ds. Turystyki. Pierwszą nowością jest wprowadzana dywersyfikacja produktu turystycznego. Dotychczas dominowała masowa turystyka wypoczynkowa skoncentrowana w strefie nadmorskiej. Jedynie niewielka część turystów korzystała dotąd z oferty wypoczynkowej i krajoznawczej obszarów położonych w głębi kraju. Rynek ten jest rozwojowy i słabo spenetrowany.

Promowanie Tunezji jako destynacji o charakterze czysto wypoczynkowym, którego atrakcjami są jedynie piaszczyste plaże, palmy oraz ciepły klimat powinno się zmienić. Podejmowane są próby dywersyfikacji produktu turystycznego Tunezji poprzez włączanie do niego szerszego wachlarza walorów krajoznawczych i rozwój nowych regionów wypoczynkowych. Rozbudowie podlega także infrastruktura turystyczna, silniej promowane są walory krajoznawcze i wypoczynkowe południowej i środkowej części kraju. Skutkiem tej działalności ma być bardziej równomierne rozmieszczenie turystów w obszarze Tunezji.

W Tunezji ma także nastąpić odejście od masowej i taniej turystyki na rzecz turystyki niszowej, oferującej produkty dla bardziej wymagających klientów. Oferta tania skutkuje bowiem obniżeniem standardu usług i pogorszeniem się wizerunku kraju jako destynacji turystycznej. Przykładem takich działań może być budowa szeregu ośrodków golfowych, jedno z nich znajduje się nawet na terenie pustynnej oazy Tozeur, co jest ewenementem w skali światowej. Urozmaicanie oferty następuje także dzięki rozwojowi licznych centrów thalassoterapii i nurkowania. Kolejnym elementem rozszerzania i

¹⁹ http://www.pot.gov.pl/Kategorie/novosci_i_wydarzenia/newsy/spotkanie-z-przedstawicielami-turystyki-tunezyjskiej/potgov_article_view

różnicowania oferty jest opracowywanie propozycji dla turystyki biznesowej. Realizowane jest to m. in. Przez zwiększenie liczby hoteli z salami konferencyjnymi i dostępem do nowoczesnych mediów elektronicznych.

Ważnym celem jest dalszy rozwój rynku turystyki przyjazdowej. Ma on nastąpić poprzez utrzymanie silnej pozycji na tradycyjnych rynkach Europy Zachodniej, m. in. We Francji, Niemczech czy Wielkiej Brytanii. Planowane jest również zwiększenie akcji promocyjnej na terenie Europy Środkowo-Wschodniej, gdyż turyści z tego obszaru odgrywają coraz większą rolę w turystyce tunezyjskiej. Większy nacisk będzie położony także na kraje arabskie, a także te z bardziej odległych regionów jak Stany Zjednoczone, Chiny czy Japonia.²⁰

²⁰ W. Cudny : Op. Cit. , s.129

PODSUMOWANIE

Tunezja jest krajem rozwijającym się, a turystyka daje jej ogromną szansę na ogólną poprawę warunków życia wszystkich mieszkańców. To dzięki turystyce kraj może sobie pozwolić na inwestycje w sektorze edukacji, lecznictwa czy innych gałęziach gospodarki. Dzięki obecności turystów prężnie rozwija się rzemiosło, budownictwo, gastronomia, które w normalnych warunkach nie miałyby na to tak dużych szans. Oprócz licznych korzyści płynących z turystyki dla samych Tunezyjczyków warto podkreślić też te, które płyną w stronę turystów odwiedzających Tunezję. Po dokonaniu analizy możemy bowiem uznać rynek turystyczny w Tunezji za doskonałą odpowiedź na zapotrzebowanie zgłaszane przez turystów europejskich. W dużym stopniu dotyczy to też nas – Polaków.

Analiza nasuwa niestety też inne, mniej optymistyczne wnioski dotyczące turystyki wyjazdowej w Tunezji. Jak widać z przedstawionych w niniejszej pracy danych, wybory turystyczne turystów tunezyjskich nie są związane z Polską. Należy więc zastanowić się jak uatrakcyjnić nasz kraj w oczach Tunezyjczyków i zachęcić ich do odwiedzania Polski tak często jak my odwiedzamy ich ojczyznę.

BIBLIOGRAFIA

1. Adamczak Sławomir: Tunezja - rynek turystyczny w statystyce, „Rynek Turystyczny”, 2004, nr 9, s. 22-23
2. Cudny Waldemar: Stan obecny i perspektywy rozwoju turystyki przyjazdowej w Tunezji, „Turystyka i Hotelarstwo”, 2005, nr 8, s. 119-132
3. Dłużewska Anna: Wpływ islamu na perspektywy rozwoju turystyki w Tunezji. W: Turystyka w badaniach naukowych : prace przyrodnicze i humanistyczne. Pod Red. Jana Krupy i Jacka Bilińskiego. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej szkoły Informatyki i Zarządzania. 2006. ISBN: 83-876-588-71, s. 289-303
4. INSTITUT NATIONAL DE LA STATISTIQUE – TUNISIE [on-line] [Dostęp 29.04.2009]. Dostępne w Word Wide Web: <http://www.ins.nat.tn/indexfr.php>
5. Kraje pozaeuropejskie : zarys geografii turystycznej. Pod red. Zygmunta Kruczka. Kraków: Proksenia. 1997. ISBN: 83-907659-0-X
6. Le tourisme tunisien en chiffres: 2002. Republique Tunisienne : Office National du Tourisme Tunisien
7. Le tourisme tunisien en chiffres: 2005. Republique Tunisienne :Office National du Tourisme Tunisien
8. Łaba Marek: Polacy w Tunezji, „Rynek Turystyczny”, 2004, nr 9 , s. 20-21
9. Tourism Highlights : Edition 2008. [on -line] [Dostęp 2.05.2009]. Dostępne w Word Wide Web: <http://www.unwto.org/facts/eng/highlights.htm>
10. Tunezja, „Polska Gazeta Turystyczna”, 1999, nr 11, s. 18
11. Tunezja [on line] [dostępne 3.05.2009].Dostępne w Word Wide Web: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Tunezja>
- 12 . Tunezja. Oprac. Adam Zakrzewski, uaktualniła Izabela Szybilska [on line] [dostęp 1.05.2009]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.arabia.pl/content/view/282244/81/>

SPIS TABEL

Tab.1. Liczba obiektów noclegowych w Tunezji

Tab.2. Udział kontynentów w światowym rynku turystycznym.

Tab.3. Prognozy przyjazdów na świecie według rejonów (w mln)

Tab.4. Ruch turystyczny na terenie Tunezji w latach 1993-2004

Tab.5. Liczba turystów przyjeżdżających do Tunezji w 2008 roku ze względu na kraj pochodzenia.

Tab.6. Ogół turystów przyjeżdżających do Tunezji w latach 2005-2009

Tab.7. Liczba łóżek w obiektach hotelowych

Tab.8. Liczba noclegów według narodowości w latach 2003-2005.

Tab.9. Wyjazdy Tunezyjczyków w roku 2005 według kraju destynacji oraz środków transportu.

Tab.10. Miesięczne wyjazdy mieszkańców Tunezji w 2005r według środków transportu.

Tab.11. Liczba osobo noclegów Polaków w Tunezji w 2002 roku według kategorii

SPIS RYSUNKÓW

Rys.1. Przyjazdy turystów w 2007r. – udział procentowy.

Rys.2. Wpływy z turystyki w 2007r. – udział procentowy.

Rys.3. Dochody z turystyki i inwestycje turystyczne na terenie Tunezji w latach 1991-2002

Rys.4. Średnia długość pobytu Polaków w Tunezji w 2002 roku (dane wg miesięcy, w dniach)

Rys.5. Struktura przyjazdów Polaków do Tunezji w 2002 roku (wg miesięcy, w dniach)

Rys.6. Przyjazdy turystów do Polski w mln w 2007 i 2008r.

Rys.7. Udział procentowy w przyjazdach do Polski w 2008r.

Wyrażam zgodę na opublikowanie wykonanego przeze mnie projektu na stronie AWF Kraków. Oświadczam, że został on wykonany zgodnie z obowiązującymi zasadami i nie narusza niczych praw autorskich.